

KAUSTINEN, KANGAS

Myrskytuhojen tarkastukset kivikautisella asuinpaikalla
11.8.2010 ja 5.10.2010

Kaisa Lehtonen

MUSEOVIRASTO

KAUSTINEN KANGAS (236010002)

Kivikautinen asuinpaikka

Peruskartta: 232308 Tastula

Kohteen koordinaatit muinaisjäännösrekisterissä: p = 7055998, i = 3335286, z = 55-62

Tarkastuksen aihe ja taustaa: Juha Lambcaka Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaasta otti 6.8.2010 puhelimitse yhteyttä Museoviraston tutkija Kaisa Lehtoseen ja kertoi, että Kaustisten Kankaan muinaisjäännösalueella on heinäkuun lopun 2010 myrskyjen yhteydessä kaatunut suuret määrät puita, jotka pitäisi saada mahdollisimman nopeasti korjattua pois. Ilmoituksen johdosta Lehtonen teki paikalle tarkastusmatkan 11.8.2010. Lehtosen lisäksi maastokäynnillä olivat mukana Matti Palo Metsäliitosta sekä kolme alueen maanomistajaa. Juha Lambcaka saapui paikalle hiukan myöhemmin.

Maastokäynnillä keskusteltiin ja sovittiin metsätoimenpiteistä, jotka alueella olisivat muinaismuistolain (295/63) mukaan mahdollisia. Sovittiin, että kaatuneet puut korjataan pois, ja että myrskyssä jäljelle jääneet, mutta pahoin kärsineet puut hakataan pois. Lehtonen painotti, että maanmuokkaus uudistamisen yhteydessä ei alueella tule kysymykseen. Asumuspainanteet merkittiin maastoon kuitunauhoilla. Sovittiin, että koneenkuljettajaa oheistetaan siten, että painanteiden yli ei ajeta metsätyökoneella, ja että kannot jätetään pystyyn (kantoja ei siis nosteta ylös).

Maastokäynnin jälkeen maanomistajille lähetettiin rauhoitusilmoitukset kirjeitse 18.8.2010.

Kohde: Kohde sijaitsee Kaustisen kirkosta vajaat 2 km luoteeseen, Perhonjoen pohjoisrannalla, hiekkakankaalla, metsämaastossa. Luoteis-pohjoispäässä muinaisjäännösalue rajoittuu soranottoalueeseen, koillisessa jätevedenpuhdistamoon ja kaakossa viljelymaahan.

Alueelta on kartoitettu yhteensä yli 130 kpl laakeita, muodoltaan soikeita tai pyöreitä kivikautisia asumuspainanteita eli kodanpohjia. Ne sijaitsevat runsaan kilometrin pituisella ja noin 200 metrin levyisellä kaakkois-luoteissuuntaisella pitkänomaisella kaistaleella. Alueella on näkyvissä myös useita eriaikaisia ja eri korkeuksilla olevia rantavalleja. Soranotto, tiet ja viemärikaivanto ovat rikkoneet paikkaa usealla kohdalla. Aluetta on tutkittu kaivauksin vuosina 1992 ja 1996-1998. Vuoden 1996 kaivauksissa alueelta löydettiin punamultahautoja, joissa oli runsaasti meripihkakoruja. Kohde kuuluu valtakunnallisesti merkittävien muinaisjäännösten joukkoon.

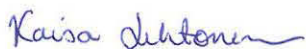
Havainnot 11.8.2010: Tarkastuksessa havaittiin, että myrsky oli kaatanut alueella huomattavan määrän puita (pääasiassa mäntyjä) juurineen. Kaatuneita puita juurakoineen voitiin havaita siellä täällä koko alueella, mutta suurimmat vahingot olivat tapahtuneet kahdella, noin 400 metrin päässä toisistaan olevalla alueella, jotka on merkitty liitekarttaan 2. Näillä kahdella pahiten kärsineellä alueella myös liikkuminen kaatuneiden puiden ja konkeloiden seassa oli huomattavan vaikeaa. Ylösnousseita juurakoita oli myös keskellä asumuspainanteita. Tarkastuksessa juurakoita ei ehditty sen tarkemmin käydä läpi, mutta mitään selviä rakenteita (esim. punamultahautoja tai liesiä) ei ainakaan nopealla silmäyksellä voitu havaita. Muutamia kvartseja ja mahdollisia palanneita kiviä pisti kuitenkin esiin siellä täällä. Alueen pohjoisosassa olevan suuren hiekkakuopan ja hiekkatien etelänpuoleinen metsä säästyi myrskyssä lähestulkoon kokonaan; tällä alueella kaatuneita puita oli siellä täällä vain muutamia.

Havainnot 5.10.2010: Alueelle tehtiin uusintatarkastus 5.10.2010. Allekirjoittaneen lisäksi maastokäynnillä oli mukana maakunta-arkeologi Pentti Rislä. Tarkastuksessa todettiin, että suunnitellut hakkuut oli suoritettu ja puut oli korjattu pois. Puiden ylösnousseet juurakot oli jätetty sovitusmukaisesti paikoilleen. Joissain kohdin asumuspainanteiden päältä oli selvästi ajettu metsätyökoneilla, mutta mitään suurempia puunkorjuusta aiheutuneita vahinkoja ei todettu. Tarkastuksessa käytiin ylösnousseita juurakoita nyt jonkin verran

tarkemmin läpi, jotta voitaisiin arvioida myrskyn muinaisjäänökselle aiheuttamien tuhojen laajuutta ja vakavuutta. Edelleenkin juurakoissa havaitut löydöt olivat suorastaan hämmentävän vähäisiä. Muutamia kvartseja ja muutamaa pienen pientä keramiikan murua lukuun ottamatta juurakoiden paljastamat pienet maa-alat olivat löydöttömiä. Minkäänlaisia kulttuurikerrostumia tai värjäytymiä ei havaittu. Löytöjä ei tarkastuksessa otettu talteen.

Loppupäätelmä: Yhteenvetona voisi todeta, että elokuun tarkastuksessa tilanne näytti muinaisjäänöksen kannalta huomattavasti huolestuttavammalta kuin lokakuussa tehdyssä uusintatarkastuksessa. Todennäköisesti myrsky ei aiheuttanut muinaisjäänökselle niin suuria tuhoja kuin mitä ensi näkemältä vaikutti; haitta on ehkä pikemminkin maisemallinen. Tällä hetkellä alueella on suuri määrä pystyyn nousseita puunjuurakoita, jotka tarjoaisivat erinomaisen mahdollisuuden alueen tarkemmalle arkeologiselle kartoitukselle/jatkotutkimukselle. Nämä "koekuopat" olisivat sattumanvaraisesti valikoituneet, ja ne kattavat enemmän tai vähemmän koko muinaisjäänösalueen. Toisaalta tilanteesta voi koitua myös ongelmia, mikäli juurakoita aletaan kaivaa tai penkoa luvatta.

Vaasassa 10.12.2010

Kaisa Lehtonen
tutkija

Tiedoksi:

Metsäkeskus Etelä-Pohjanmaa / Juha Lambacka
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio / Ari Kotiharju
Keski-Pohjanmaan maakuntamuseo / Lauri Skantsi
Pohjanmaan museo / Pentti Rislä

Liitekarta 1.

Ote peruskartasta 232308 Tastula
MK 1:20 000

Kaustisen Kankaan muinaisjäännösalue on merkitty karttaan punaisella rasterilla

Liitekarta 2.

Kartta vuonna 1996 kartoitetuista asumuspainanteista.

Asumuspainanteet on merkitty karttaan pyöreinä/soikeina ympyröinä.
Myrskyissä pahiten kärsineet alueet on merkitty karttaan alueina 1 ja 2.

KAUSTINEN 2 KANGAS

P. Halinen 1996

Yleiskartta

Mk 1:2000

100 m

Kp = 54,74 m mpy.

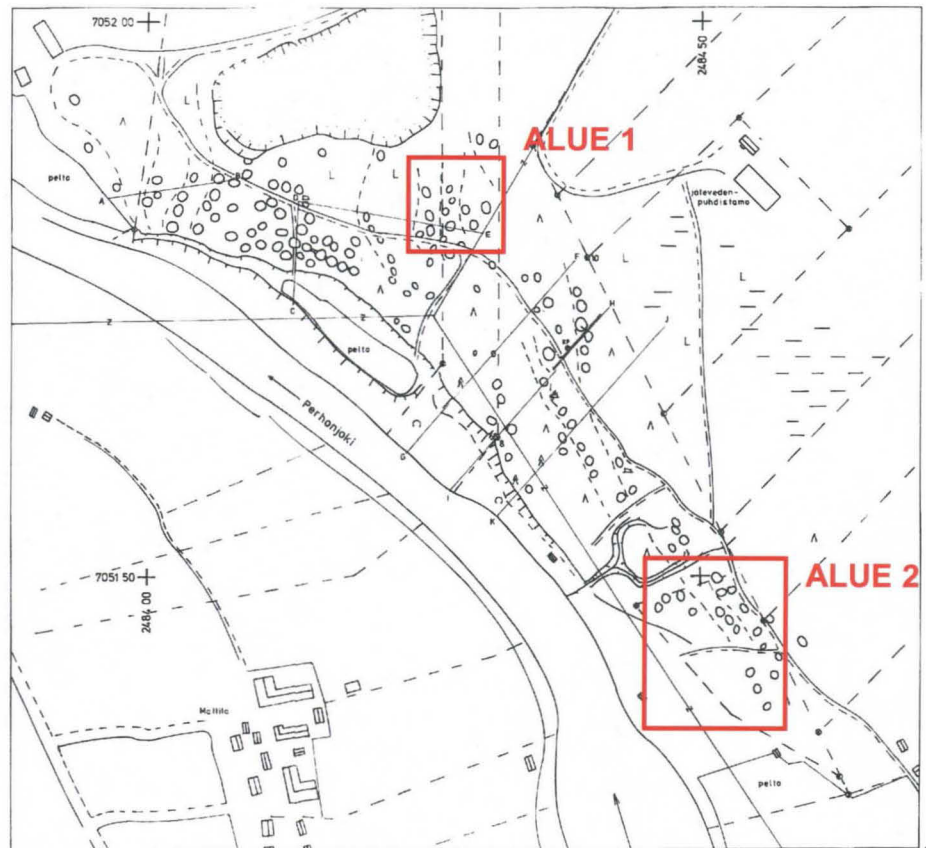
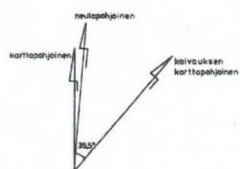
Karttaus P. Halinen, K. Katiskoski, T. Mäkkönen,
J. Dikonen ja T. Rostedt 1996

Puht. piirt. K. Katiskoski

— kaivausalue 1996

○ asumuspainanne

A—x vaaditut pintaprofiiliinjat

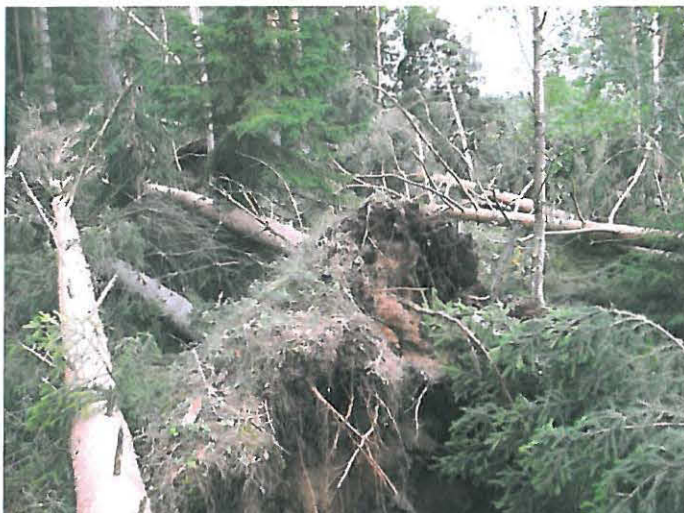
KERTOMUKSEEN LIITTYVÄT KUVAT:
Kaikki kuvat Kaisa Lehtosen ottamia

Kuva 1. Asumuspainanteessa oleva puunjuurakko, alue 1, etelästä. DG1979:1.

Kuva 2. Asumuspainanteessa oleva puunjuurakko, alue 1, etelälounaasta. DG1979:2.

Kuva 3. Kaatuneita puita asumuspainanteissa, alue 1. DG1979:3.

Kuva 4. Kaatuneita puita alueella 1.
DG1979:4.

Kuva 5. Kaatuneita puita alueella 1.
DG1979:5.

Kuva 6. Kaatuneita puita alueella 1,
kuvattuna etelälounaasta. DG1979:6.

Kuva 7. Kaatuneita puita alueella 2, etelästä kuvattuna. DG1979:7.

Kuva 8. Alue 2 kuvan vasemmassa reunassa kaakosta kuvattuna. DG1979:8.

Kuva 9. Kaatuneita puita alueella 2, etelälounaasta kuvattuna. DG1979:9.

Kuva 10. Alue 2 kaakosta kuvattuna. DG1979:10.